

מראי מקומות- בכורות כ"ד

אבל היכא דבא עם הגוף, אז שפיר חייב במצוות, וגם יכול להכריע דינים, דאז לא גרע מכל חכם גדול שיש בישראל. וא"כ, י"ל דה"ה כאן, מה שיבא אליהו להורות צדק, היינו כשיבא עם גופו (וכע"ז אי' בהערות להגרי"ש כאן).

(ג) **פטור מן הבכורה, כמאן כרשב"ג, ואסור באכילה כרבנן- ע' בישועות יעקב (יו"ד שט"ז, ג'), שהק', מהו קו' הגמ', הרי חילוק גדול יש בין דין בכורה לדין אכילה, דכדי לפוטרו מבכורה, צריכים לדעת רק דילדה כלל, ולענין זה יכולין לסמוך על תרי רובי, א', דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות, וא"כ מסתמא כבר ילדה, אלא דחיישינן למיעוטא, אבל יש עוד רוב, דאין דרך שתניק בן חברתה, ולכן הוה מיעוטא דמיעוטא. אבל לענין היתר אכילה, דאין לנו רק רוב זה, דאין דרכה להניק בן שאינה שלה, א"כ אולי לא סמך בזה על רק רוב א', דחיישינן למיעוט. ותי' דכיון דבדרך כלל לא חיישינן למיעוטא, אלא דכאן יש חזקה לומר דהעמיד הבהמה על חזקתה שלא ילדה עדיין, וסמוך מיעוטא שאינה יולדת לחזקה, ולכן אמרי' דכיון דתרי רובי מנגדין החזקה, פטורה מבכורה, דשוב הוי חזקה כמאן דליתא. וא"כ, ה"ה לענין אכילה, כיון דנתבטל החזקה מכח התרי רובי, דחזקה שלא ילדה בטילה, ממילא שוב יכול לסמוך על הרוב דאין דרכה להניק בן חברתה, דאף דרק רוב א' הוא, מ"מ שוב לא שייך לומר סמוך מיעוטא לחזקה. וע"ע בהערות להגרי"ש דתי' קו' הישו"ע באו"א.**

(ד) **מספקא לי' אם סבר רשב"ג יולדת מרחמת או אינה מרחמת- הק' המהרי"ט אלגאזי (ל"ט), משמע דאם היינו אמרי' דאינה מרחמת, דהי' הדין דמותר באכילה. וק', הרי לכאור' יש כאן רוב דרוב בהמות במינן יולדות, ויש חזקה דאין האם מרחם על מי שאינה בנה, והרי הכלל הוא דרובא וחזקה רובא עדיף, וא"כ למה פשוט דאם אין האם מרחמת דודאי הוי בנה. ותי' ע"פ מש"כ בתשו' מהרי"ט, דמה דאמרי' דרובא וחזקה רובא עדיף, זה לא**

(א) **ראה חזיר שהי' כרוך אחר גמל- העיר תוס', מ"ש דנקט חזיר ולא גמל, וביאר משום דסבר כר' שמעון דס"ל דקלוט היוצא מן הטהור אסור, וא"כ אפי' אם הי' ידוע שהוא בנה של רחל הרי הוא אסור, או אפי' אם לא ס"ל כר"ש, נקטי' משום דבהמה דקה היא, אגב רחל, או למינקט מילתי' אליבא דכ"ע. ותמה הרש"ש, מהכ"ת לחלק בין גמל וחזיר בשי' ר"ש, ואם ס"ל דגמל בן רחל אסור, צריך להיות הדין כן גם לענין חזיר בן רחל, והניח בקו'. וכ' החשק שלמה דהי' פשוט לתוס' דכיון דאין הגמל דומה לאמו בסימני טהרה, לכן אסור אפי' אם נולד מטהורה, משא"כ חזיר, דדומה לאמו בזה שמפריס פרסה, בזה י"ל דאם נולד מרחל דמותר באכילה. וע' בהערות להגרי"ש דהביא מה שהק' האחרונים מהא דחולין (קט:) דקאמרה ילתא לר' נחמן דכל שאסור רחמנא התיר כוותי', מה התיר כעין חזיר, והשיב לה מוחה דשיבוטא, ולמה לא השיב חזיר הנולד מן הרחל. ובשלמא אם ר"ש חולק על דין זה, שפיר י"ל דנקט ציור דכ"ע מודו בה, אבל לפי תוס' מא"ל. והשיב הגרי"ש דלכאור' קו' אינו מוכח, דמהכ"ת דטעם חזיר הבא מן הרחל הוי כטעם חזיר הבא מן חזירה.**

(ב) **עד יבא ויורה צדק לכם- פרש"י, עד שיבא אליהו ויורה אם מותר ואם אסור. ע' במשנה למלך (אישות ט', סוף הל' ו'), דכ' דרק בספק במציאות יכול לבוא אליהו ולגלות לנו מה הי' המציאות, אבל בספיקא דדינא אינו יכול להכריע לנו, דתורה לא בשמים היא. וע' בהגהות רעק"א שם דהק' על המל"מ מסוגיין, דמשמע דגם לענין ספיקא דדינא שפיר יכול אליהו להכריע, שהרי מסיק הגמ' דמורה אם ילדה מרחמא על אחרים או לא. וע"ע בשו"ת חתם סופר (ו', צ"ח, ד"ה אבל האמת) שכ' שיש ב' אופנים שאלהיו בא לאיזה מקום. או בנשמתו לבד, כמו שבא לכל ברית מילה, או אף בגופו, כמו שנראה לאמוראים כמה פעמים. והנה, היכא דבא בנשמתו, אינו מחוייב במצוות, שהרי מתים חפשי מן המצוות, וגם נשמה בעצמו פטור מן המצוות.**

דסברת ר"י בן משולם הוא משום דבר שאינו מתכוין, ועל צד זה ודאי אין כוונת רב לר' יוסי בן משולם, שהרי זהו ודאי ענין של פלוגתא, ולכן הי' צריך לידע בבירור מה אמר רב.

מיירי בחזקה מכח סברא, אלא חזקה מדין העמיד דבר על חזקתו, דמהני מדין חזקה דמעיקרא, אז אמרי' דרובא עדיף.

(ה) **אי הכי, עד דאשמעינן חזיר לישמעין טלה-** הק' המהרי"ט **אלגאזי** (ל"ט), מהו ה"א הכי", הרי לכאור' קו' זו חל אפי' אם אמרי' דהספק הוא אם הדין כרשב"ג או כרבנן, מ"מ לימא מחלוקתם בטלה. ותי' דאם הי' הספק של הגמ' אם קיי"ל כרשב"ג או כרבנן, ה"א דמה דנקטי' חזיר דוקא הוא משום דאתא לאשמעינן דאפי' בחזיר דאינו מינו, ואיכא רובא דאינו הבן של הרחל, מ"מ אמרי' דכיון דהחזיר כרוך אחריו, יש חזקה לומר דבנה הוא, וא"כ בזה לא אמרי' דרובא וחזקה רובא עדיף, וכנ"ל, דכאן מיירי בחזקה מסברא. אבל עכשיו דאמרי' דהספק הוא בדעת רשב"ג אם אמרי' דיולדת מרחמא או לא, וקס"ד דאין חילוק בין מינה לשאינה מינה, א"כ לשמעין דוקא טלה, שעיי"ז אנו מבינים דעיקר השאלה הוא אי ילדה מרחמא או לא, משא"כ כי נקטי' חזיר יש לטעות במהו החי, ע"ש בביאור.

(ו) **דאי אשמעינן טלה, ה"א וכו' -** הק' הרש"ש, לכאור' השתא נמי איכא למטעי, דאפי' את"ל דמה דלאו מינה לא מרחמא, מ"מ מינה ודאי מרחמא, וא"כ ודאי לא ילקה משום אותו ואת בנו, וכ' דיש ליישב.

(ז) **והיינו טעמא דשרי, דהו"ל דבר שאינו מתכוין -** כ' תוס' דלכאור' משמע דאי טעמא משום דתולש לאו היינו גוזז, אז יהי' מותר אף אם מכוין להדיא לתלוש, וע"ש מה שתמה ע"ז, ומה שמסיק דלכל צדדי הגמ' אסור לתלוש במכוין, עכ"פ מדרבנן. אולם ע' במים קדושים (כה. ד"ה אמר ר"ל) דכ' בדעת רש"י דבאמת ס"ל כן, דעל הצד דתולש לאו היינו גוזז, אז מותר אף לתלוש במכוין.

(ח) **זילו שיילוה לר' חננאל, אי אמר לכו, וכו' -** הק' בהערות להגרי"ש, למה הי' צריך לשאול לרב, הרי מבואר דמה שאמר רב דהלכתא בכולי פרקין בר מפלוגתי', בא לרבות אף ר' יוסי בן משולם, וא"כ ודאי ס"ל לרב דהלכה כמותו. ותי' דהי' נסתפק בהא גופא, דאפשר